

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός ύψώνεται ή μια
δαίξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 27 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗΣ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 372

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΑΝΗΣ. Μουσικές κουβέντες.
- Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. Μιά δήλωση (Ίδας και Φιλάρετος).
- Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ. Χριστούγεννα.
- ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Κρούμπαχερ (Γ).
- ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ.
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ

(ΙΔΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ)

Λόντρα, 16/29 του Δεκέμβρη 1909

Ταγκόπουλε,

Ο κ. Φιλάρετος, νομικός άνθρωπος, καλεί με
το «Ριζοσπάστη» του το Στρατιωτικό Σύνδεσμο να
λάβει τα μέτρα του «κατά των υπό του δημοσίου
ταμείου πληρωνομένων αηδών και επιπλαστών μαλ-
λιαρών».

Μά μου φαίνεται ό ποινικός νόμος δέν τιμωρεί
έκείνους που γράφουν τή γλώσσα τής μάνας τους,
ούτε υπάρχει κανένα έγκλημα στο νόμο που να λέ-
γεται «μαλλιαροσύνη». Όσο για το σύνταγμα, αυτό
αναφέρει ότι ή συνείδηση των Έλλήνων είναι: έλευ-
θερη.

Όστόσο, επειδή κάθε καλός νομικός ξέρει και
άλλα μονοπάτια των νόμων, και μπορεί να είναι
ανάγκη να πιει κανένας από μας τους δημοτικιστές
το «κύνειον» για να σωθεί το έθνος, θέλω να ξέρει
ό κ. Φιλάρετος ότι «ό υπό το ψευδώνυμον Ίδας»
είμαι εγώ που υπογράφω πως θα δήτε πάρα
κάτω, και ότι δέν είμαι «μαλλιαρός πρόξενος» τώρα,
παρά «μαλλιαρός διπλωμάτης», και ότι τήν προκή-
ρυξη μου τής 7 του Σεπτεμβρη τήν έστειλα όχι «δή-
θεν εκ Ρώμης», παρά αληθινά από τή Ρώμη όπου
ήμουν τότε διορισμένος, και ότι τέλος τώρα βρίσκο-
μαι εδώ διορισμένος. Έτσι, ξέροντας ό Στρατιωτικός
Σύνδεσμος που βρίσκομαι και ποιός είμαι, θα μπο-
ρέσει, αν θέλει, εύκολότερα να με καταδιώξει.

Με πολλή τιμή

Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

ΚΡΟΥΜΠΑΧΕΡ*

Γ.

Η καινούρια αλήθεια, γλήγορα άργά,
βρίσκει τους δικούς της. Τίποτε δέν πέφτει ου-
ρανοκαταίβατο. Και ή πιο δυσκολοταίριαστη με
τις άλλες, τις θρονασμένες γύρω της, και ή
πιο επαναστατική ιδέα δέν είναι άρχή μονάχα,
και μόνο γιατί ξεμνιτίζει, είναι μαζί και όρατό
άποτέλεσμα μιας γενικότερης, άδωρητης ως
τότε, προκοπής. Θα βρεθούν οι άνθρωποι,
μετρημένοι πρώτα, λιγοστοί, που είναι προε-
τοιμασμένοι να τή νοιώσουν και να τή δεχτούν.
Του καθενός απ' αυτούς ή γνώμη αξίζει τή
γνώμη χίλιων. Και οι άναγνωρισμένες απ' ο-
λους ιδέες πρωτοφυτρώνανε στο κεφάλι του
ένός, ή βγήκαν από τα μεγάλα λιγοστών. Ηδ-
ραν αυτό. Ύστερα έρχεται ό ένας κοινωνι-
κός νόμος ή μέμνη παππαγαλίζουν οι πολ-
λοί, και πάει λέοντας.

Αντίκου στο φιλόλογο τής Μπόνας. διαν
ήρθε ή ώρα, στάθηκε ένας άλλος φιλόλογος,
κοσμοξακουσμένος έλληριστής, ό Βιλλαμόβιτς.
«Σέ καιρό, μάς λέει ό ίδιος ό Κρούμπαχερ,
που μόλις είχε άρχισει να νοιώθεται ή βυ-
ζαντιακή φιλολογία σά μια οργανωμένη επι-
στήμη, σέ καιρό που οι περισσότεροι από τους
κλασικούς φιλόλογους, ιστορικούς και αρχαιο-
λόγους ή δέν πιστεύαν άκόμα ή δέ θέλανε να
τήν παραδεχτούνε, ένας δοκιμασμένος μέσα
στην επιστήμη μυσταγωγός του αρχαίου κό-
σμου, κινημένος από ένα πλατύτερο κοίταμα,
τόλμησε, με τήν τόλμη που του έδινε ή πεποι-
θηση, και ύποστηριξε με σοβαρά επιχειρήματα
τή νέα μάθηση, και διαλάλησε τα δίκια τής
ζωής της και τή μεγάλη της τή σημασία. Ό
άνθρωπος αυτός είναι ό Βιλλαμόβιτς.» Ό
δρόμος άνοιχτός. Η νέα επιστήμη στερεά πα-
τώντας προχώρησε. Όργανωμένη γερά επι-
στήμη, πήρε τή θέση της παράπλευρα των
άλλων πιο ήλικιωμένων άδερφάδων της. Έ-
δρες γινήκανε για κείνη στα Εύρωπαϊκά Πα-
νεπιστήμια. Τής προσφέρανε τις στήλες τους τα
ειδικά περιοδικά. Μάλιστα ίδρυθήκανε και ξε-
χωριστά περιοδικά για τή μελέτη και για τήν
κριτική τής μέσης και νέας ελληνικής φιλολο-
γίας. Τα επιστημονικά συνέδρια τής άνοιξαν
τις πόρτες τους. Ακαδημίες ένωθήκανε για να
εκδώσουνε λογής έγγραφα βυζαντινά. Η νέα
Επιστήμη ζή και ζώνεται. Μ' όλα τα στραβο-
κουτάματ' άκόμα στενοκέφαλων σοφών, τραβή

*) Κοιτάξε αριθμούς 369 και 370.

μπροστά, και βλέπει προς όριζοντες δάνοι-
χτους.

Αντίκου στον άθηναίο γλωσσολόγο ήρθε
και στάθηκε για το γλωσσικό μας το ζήτημα,
ό μεγάλος γλωσσολόγος τής Λευσίας, ό Βρούγ-
μαν. Η γνώμη του βαρεία βαρεία, νίκη τής
ιδέας μας από τις άνέλπιστες θάλαγα, κι άνί-
σως δέν είχε τή γνώμη πως κάθε βήμα προ-
κοπής που σημειώνει ή ιδέα μας, κάθε τόπο
που κερδίζει, πρέπει να τή ελπίζουμε και να
τā περιμένουμε από πριν, με χαρά, μα όχι με
ξάφνιασμα, σά λογικά και σάν άναγκαία άπο-
τελέσματα τής έσωτερικής της δύναμης και τής
αλήθειας της. Μέσα στο πολύκροτο φυλλάδιο
του Βρούγμαν «Γραφή και δημοτική και το
Γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα» που το γνώ-
ρισε κι από μας εδώ ένας πλατύτερος κύκλος
με τή μετάφραση του Λέκα Αρβανίτη, δια-
βάσουμε τούτα: «Από τους Γερμανούς λό-
γιους ό Κ. Κρούμπαχερ του Μόναχου, ό έξο-
χώτερος μεταξύ μας γνώστης τής ιστορίας του
Ελληνικού μεσαιωνικού και σημερινού πολιτι-
σμού και λόγου, άφιέρωσε στο πρόβλημα ένα
του βιβλίο τυπωμένο στα 1903. Από παντού
φωτίζοντας το ζήτημα συμπεραίνει με τή
γνώμη που και πριν είχε φανερώσει, τόσο
άφτος καθώς κι άλλοι ξένοι νεοελληριστάδες...
Οι κάθε λογής ζημιές που έπαθε ως τώρα ό
Ελληνικός πολιτισμός με το σημερινό γλωσ-
σικό του σύστημα, και που θα πάθει άκόμα ό
γλήγορα δέ βρεθεί γιατρία, είναι κατά βάθος
ξηγημένες μέσα στο Κρούμπαχου το βιβλίο.
Έδώ κ' εκεί ίσως ό Κρούμπαχου τή πάρα
βλέπει σκουειά, κι από ζήλο προς τήν ιδέα
κάπου καταδικάζει πάρα πολύ βαριά τους Έλ-
ληνες, μα ως προς τήν ουσία έχει δίκιο.» Το
δίκιο τούτο που φωνάζει, το άναγνωρίσανε
γύρω από το μεγάλο γλωσσολόγο τής Λευσίας,
και προτιήτερ' απ' αυτόν, λογής έλληριστές τι-
μημένοι και σοφοί του Πανεπιστημίου κι άλ-
λοι του λόγου τεχνίτες φημισμένοι μέσα στους
πολλαπλούς κύκλους τής Εύρωπαϊκής παιδείας
που δέν μπορεί να μάς είναι παρά πρότυπα
στη σκέψη μας και παραδείγματα στο φέρσιμό
μας, και σ' έμάς εδώ είναι περιττό να σημειώ-
νουμε τώρα κάτι που χίλιες φορές παρατηρή-
σαμε, ξετάσαμε, πιστοποιήσαμε: κάτι που ά-
γάλια άγάλια και σά δυσκολοκίνητα σαλεύει
γύρω στους πρωτογενούς και τους πρωτεργάτες
τής Ίδας, και χιτίζεται και ύψώνεται και ρυθ-
μίζεται, σάν κάστρο, σάν πολιτεία, σάν κό-
σμος, που άγωνίζεται να πάη μπροστά, να ρι-
ζωθή, να κρατήσει, να νικήσει, να επιβληθή.
Θα κλείσανε είκοσιπέντε χρόνια από τον
καιρό που μια βραδιά, νεώτατος τότε, και μ'

δλους μου τους στοχασμούς ασύστατους ακόμα και μ' ελα μου τα δνείρα θαμπά κι αδιάλεχτα, είχα την τιμή να σφίξω κάπου, για πρώτη και στεγνή φορά, το χέρι του μεγάλου βυζαντινοδίφη. Έκανε το ταξίδι του στην Ελλάδα, για ψάξιμο, για μελέτη, για φώτισμα είχε στο νου του, ίσως δνείρο τότε πιδ πολύ παρά έργο, τον αγαπημένο του κόσμο, τον κόσμο της μεσαιωνικής μας ιστορίας, πού για το ξεδιάλυμά του αφιέρωσε δλη του την επιστήμη και την ενέργεια. Και μαζί με την Ελλάδα του περασμένου, πού μαζί της περνούσε σιά βάθη καμιάς βιβλιοθήκης, απάνου από χειρόγραφα και μικρογραφίες, η κάτω από το δόλωμα ποιός ξέρει ποιās βυζαντινής εκκλησιας, η ματιά του δέν άφησε ακοιταχτη την Ελλάδα πού ζή και πού πορεύεται κάτω από τον ήλιο και το γυμνασμένο του το μάτι, οδηγημένο από τον ειλικρινή του πόνο προς τα δικά μας, άμέσως το πήρε το σαράκι πού τρώει εδω και τόσους αιώνες κάτω περιόσια πολύτιμο για λαδ σαν έμας, το Λόγο μας, δηλαδή το νου μας: το σαράκι πού πάντα άρωστημένη και δκνή κρατά τη σκέψη μας. Το φρόνημά του για τη γλώσσα μας το έπε από τότε στο βιβλίο πού τύπωσε για το ταξίδι του στην Ελλάδα. Ο Κρουμπάχερ πού γνώρισα μιά βραδιά και πού ειλ' ακούσει από τότε να του έγκωμιάζοννε τη σοφία νέοι τότε επιστήμονες σαν τον Πολίτη, άξιοι να την κρίνουν, δέν άπλωσε την ώρα εκείνη στη φαντασία μου την εντύπωση πού μου έκανε ο Κρουμπάχερ, ύστερ' από δυδ τρία χρόνια, όταν αναγνώστης ταχυικδς της «Ήμέρας» του Τριεσιουδ, γνώρισα μέσα σιά φύλλα της τις ταξιδιωτικές εντύπωσης του ξένου σοφου. Τη γνώμη του για τη γλώσσα μας την πρωτόβριξ' εκεί, και πρωτος εκείνος μ' έκαμε, προτου φανή το «Ταξίδι» του Ψυχάρη, να καταλάβω το ζήτημά μας και νέρωχσω μέσα μου να ξετυλίγω τη σημασία του. Ο Κρουμπάχερ στέκεται στην πρώτη γραμμή ανάμεσα σε κείνους, ξένους και δικούς μας, πού βαλθήκανε να σκάψουν το παρατημένο χωράφι της γλωσσικής ιδέας—είναι—με τδνομα πού τους βάφτισα—οι π ρ ο ψ υ χ α ρ ι κ οί. Δεύτερη φορά ζωηρά θυμήθηκα τον Κρουμπάχερ και προσηλώθηκα στο δυνατό του έργο διαβάζοντας μέσα στη μετάφραση του Σωτηριάδη την «Ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας». Τρίτη φορά το μανιφέστο του

για τη γλώσσα, μόλις φάνηκε στη «Βιβλιοθήκη Μαρασλή», ύστερ' από το συντομώτερο απάνου στο ίδιο θέμα υπόμνημα πού του δημοσίεψε η «Revue des études Greques» του Παρισιουδ, με χτύπησε με μιά βαθειά κι άξεχαστη συγκίνηση. Οι τρείς τούτες δνψες, πού τόσο σφιχτά κρατιώνται μεταξύ τους, του προσώπου του, πλούσιες πηγές του κριτικού στοχασμουδ και της εντύπωσης της καλαισθητικής, δίνονν άφορμή σ' ένα είδος μελέτης απάνου στον Κρουμπάχερ, σχετικά με το μέρος του έργου του πού είναι και πιδ πολύ γνωρισμένο στο δικό μας κόσμο: μελέτης πιδ πολύ σταματισμένης σε λογής λεπτομέρειες, πιδ πολύ άπλωμένης και περισσότερο, και στην ουσία της και στη μορφή της, φροντισμένης. Έλπίζω, με τη βοήθεια του Θεουδ, να ξαναγράψω, καθώς άξιζει, δ,τι τώρα έρριξα στο χαρτί, από την άφορμή πού μου έδωκε ο θάνατός του, δλωσ διόλου πρόχειρα και μισά, και να βάλω και τη δουλειά τούτη στη σειρά των κριτικωνδ μου δοκιμωνδ πού έχουν δνομα Π ε ζ ο ι δ ρ ο μ ο ι και πού μόλις μιά η δυδ θα φανήκανε στο «Νουμά». Έκει πέρα θα μου δοθη ευκαιρία να σταματήσω και σε μερικά, πού μπορεί, όσο κι αν είμαι αναρμόδιος, να κρατώ αγνάνια τους κάποια επιφύλαξη και να δισταζω να συμφωνήσω.

Θυμάμαι τώρα, πώς ανάμεσα σε κάποια άνόητα και σε κάποια με άσέβεια άραδιασμένα λόγια πού έδωκε άφορμή ο θάνατός του, διάβασα στην «Ακρόπολη» ένα σύντομο όσο και ώραίο χαιρετισμδ προς το νεκρό: είδα ένα εύγλωττο και στοχαστικό άρθρο του καθηγητή Λάμπρου στην «Εστία», και πέρασα κάποιο βιογραφικδ σημείωμα καλορριμένο στο «Εμπρός» από ανώνυμο λογίο πού όσο συμπαθητικά μιλάει τόσο όσο σωστά πληροφορορημένος είναι για το έργο του Κρουμπάχερ. Όμως άξιζει να σημειωθη πώς και ο καθηγητής Λάμπρος και ο ανώνυμος λογίος ενω μιλάνε τόσο χαρακτηριστικά για το έργο τούτο, αφήνουν άμνημόνευτο το μέρος του έργου του πού είναι για μās το χαρακτηριστικώτερο, ίσα ίσα: το μέρος πού σχετίζεται με το γλωσσικό μας το ζήτημα. Έμεις δέν έχουμε καμιά άφορμή να σωπαίνουμ' έτσι. Και μοναχά ο γλωσσολόγος ο Κρουμπάχερ, έξω κι απ' δλη την άλλη πολυγνωσία και την εργασία του, άξιζει την ευγνωμοσύνη του φωτισμένου Έθνους. Είν' ε-

κείνος πού έγραψε, ανάμεσα σάλλα:—'Η φιλολογία της δημοικής γλώσσας βέβαιο πώς μένει πολύ πίσω από τη φιλολογία της τεχνητής γλώσσας, αν εξετάσουμε τον όγκο: μιά βέβαιο πάλι πώς το ποιδ της φιλολογίας της δημοικής είναι πολύ υπέροτερο. Ό,τι από την ώραία φιλολογία της νέας Ελλάδας μπορεί να υπομείνη μιά κάπως βασανισμένη κριτική, δικό της είναι, της δημοικής.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(Τ Ο Ν Η Σ Ι)

Άνεφιά

Έν' άλλο δειλινό ξαναπήγα στο μετόχι, μιά δ καλόγερος έλειπε, ήτανε μονάχα ο Αδξέντιος. Όρεξη για όμιλίες δέν είχα γιατί ήμουν κακοδιάθετος. Τοδ είπα πώς θα πάγω να καθήσω έξω να ξεκουραστώ και να μη μου φέρι: ούτε καρέκλα ούτε άλλο τίποτε. Από ένα καφίνι πού ήταν μπροστά στην πέρτα του μετοχιουδ πήρα μιά ντομάτα λίγο πράσινη και την έφαγα δίχως κλάτι. Για να με περιποιηθούν με ταίζουν οι Σαμαθρακιτες δλο κρεατινά φαγητά, μέλι και μυζήθρες νωπές, και το στομάχι μου επιθυμούσε λαχανικά. Κάθησα έξω από το μετόχι στο χώμα. Έξαφνα γύρισα κατά τη Ρούμελη και ταράχτηκα δυσάρεστα. Ήμουν σε νησι έλληνικό περιτριγυρισμένος από πατριώτες μου και με φύλαγε ελοτρόφυρα ή θάλασσα. Αυτό το ήξερα καλά, εκείνη την ώρα. Είδα όμως τη Στεριά της Θράκης και τη φεθθήκα με τους πολλούς βαρβάρους. Άκεφος καθώς ήμουν, ένοιωσα τους Έλληνες πού πάντα γυρεύουν τα νησιά να πιάσουν γιατί δέν τους άρέσει το αντίκρουμα των βαρβάρων. Το σπίτι τους πρέπει θάλασσα να το ζώνει γιατί κουράζονται να πολεμούν και είναι ανάγκη να ζούν πάντα ασφαλισμένοι από εχτρούς, σίγουροι για την ήσυχία τους, μακριά από κόπους, κινδύνους και πολέμους, για να δουλεύουν ήσυχα για το φωμί τους και το βράδυ βράδυ να περνούν την ώρα τους με ώρατες κουβέντες πολιτικές και με σκέψες εύκολες και ευχάριστες. Προπάντων μακριά από κόπους. Βέβαια δέν είναι

*] Η άρχή στον αριθ. 355.

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

X

Όταν έφτασε, βράδι πιά, η Χρυσούλα σπιτι, ο Όρέστης δέν εΐτανε εκεί. Έπεσε κουρασμένη στο κρεβάτι και μ' ένα φόβο πορφυροζωσμένο με λαχτάρα, τότε περίμενε. Για μεσάνυχτα ήρθε, μιά η Χρυσούλα κοιμότανε και δέν τον άκουσε. Άνέθηκε σιγά-σιγά στο κρεβάτι να μη τήνε ζυπνήσει.

Την άλλη μέρα και την άλλη και την άλλη, ο Όρέστης εΐτανε άμίλητος και ήσυχος και τα μάτια του εΐσανε όλοκόκκινα. Φερνότανε στη Χρυσούλα πιδ καλά, σε μετανοημένος: δέν έφρουγε μεσάνυχτα πιά, δέ μυρίζανε πιά βιολέτα τα μαλλιά του και το σώμα, ούτε άγόραζε μπουκέτα τώρα να στέλνει.

*] Η άρχή στον αριθ. 355.

Η ζωή του πήρεν έναν άλλο σκοπό. Άρχισε να κλαίει η ζωή του και να λιώνει χωρίς έξεγερτες τώρα και άντάρτικους σπασμούς. Είχε πάει και ξαναπάει στην Νόρας κι όλο του λέγανε πώς λείπει στη Βρετανία. Άποφάσισε να της γράψει, ύστερα πάλι τρώμαξε να ξεπέσει τόσο κ' έσκισε το γράμμα. Κ' είχε πιά τη φριχτή γαλήνη των ανθρώπων πού πιάνονται σφιχτά από την τελευταία έλπίδα—την άπελπισία. Δέν πήγαινε πιά στο Πανεπιστήμιο ν' άκούει μαθήματα. Ούτε σε διάλεξες και θιάτρα. Ούτε άνοιγε πιά ναποτελειώσει την έναίσιμη διατριβή του κ' είχε ξεχάσει πώς έπρεπε έφίτο, σ' ένα μήνα, να δώσει έξεάσεις.

Μόνο στα Μουσεία πήγαινε συχνά και κύταζε τις ζωγραφίες ξεχωριστά την κάθε μιά πολλήώρα και συλλογισμένος—έτσι κυτάζουμ' τ' αγαπημένα πρόσωπα στον άποχωρισμό. Στεκότανε συχνά μπροστά στο «Νέο με το γάντι» του Τισιανουδ στο Λούβρο και τότε κύταζε σκεπτικός. Πόσο δυνατός εΐτανε και πόσο άφοβ κι άψήφιστα άντίκρυζε με τα μπλέ του τα μάτια τη ζωή! Ο λαίμος του δυνατός σαν πύργος μαρμαρένιος και παντοδύναμος τα χέρια του κ' είχε ένα δαχτυλίδι χοντρό στο δαχτυλο του χεριουδ του, λές κ' είχε άρραβωνιαστεί τη Νίκη

κι απόψε θα γινότανε ο γάμοι του σε κανένα κάμπο αίματωμένο.

—Θέ μου, πώς κυτάζει τη ζωή και δέ φοβάται!

Έλεγε ο Όρέστης σκυμένος μπροστά του, χλωμός και κουρασμένος.

Με πόση ήρεμία σάιτεύουνη κάποιον εχτρό ο ματιές του, και πώς σιγοσφίγγει τα χείλια του, συμαζεμένος όλος κι άκίνητος, φρυμάζοντας με θεικιά γαλήνη κ' έτοιμος να χυμήσει και να γοργοτιναχτεί.

Πόσο του άρέσανε του μαρμαρένη Όρέστη όλοι αυτοί οί άντρες οί δυνατοί της αναγέννησης πού μέσα βαθιά από τα πορτραίτα τους τότε κυτάζανε, χωρίς ούτε καν να καταδέχονται να τον οίχτείρουν. Σκληροί κι αδιάφοροι, σά θεοί.

—Τι γερσί οργανισμοί, μονολογούσε ο Όρέστης καμρώνοντας τους, τί όρνια άρπαχτικά κι άνήλεα! Τα κορμιά τους είναι όρθά και ζουντωμένα σε μιά καλοκαριάτικη άνθιση σαρκών και κατακόκκινα είναι τα χείλια τους και δείχνουνε πώς έχουνε άρίφνητες γυναικούλες φιλημένες, ενώ τα χέρια τους δυνατά και χορτασμένα λένε πόσες φορές στις στενές ρύμες ή στους πλατιούς κάμπους έχουνε θραφεί τό-

στρατιωτικό έθνος οι Έλληνες ούτε κατακτητικό. Ποτέ δεν έκαναν στρατιωτικές προσπάθειες περισσότερες παρ' όσο χρειάζονταν για την αυτοσυντηρησία τους. Μά τότε δα προσπάθεια, αν θέλουν να ζήσουν Έλληνες, πρέπει πάντα να είναι έτοιμοι να την κάμουν. Πολιτική κυριαρχία επάνω σε ξένα έθνη ποτέ τους δε γύρεψαν ούτε θα γυρέψουν. "Αν η Ίδέα που πρωτοφύτρωσε και καλλιεργήθηκε σ' ελληνικά κεφάλια και τα έριξε από τότε που γεννήθηκε, αν η ιδέα πήγε και σκιάδωσε κι άλλα έθνη, τα σκιάδωσε χωρίς να κοπιήσουν ούτε στρατιωτικά ούτε αλλοιώτικα οι Έλληνες, χωρίς να κάνουν πολέμους για να την επιβάλουν. Ο τρόπος ο ελληνικός της σκέψης που φανερώθηκε και στα कामώματά τους όλα μα προπάντων στην άπλη, λεπτή και τέλεια τέχνη τους, μάγεψε τους ανθρώπους.

Για να μείνουν όμως ελεύθεροι οι Έλληνες να πλάθουν ιδέες και να τις χαίρονται—όσο και παλιωμένες, γερασμένες, ξεμωραμένες, τους άρρσει να τις πλάθουν—είναι ά. άγκη να ζήσουν και να μείνουν Έλληνες και για το αυτό πρέπει να καταπονεύν βαρβάρους. Τους φοβούνται: οι Έλληνες τους βαρβάρους που κάθε τόσο προσπαθούν να τους χάψουν. Για να γλυτώσουν απ' αυτούς πρέπει να είναι και στρατιώτες λιγάκι, σκοποί και φύλακες και άντις για κάστρα να έχουν πάντα τα σώματά τους έτοιμα—είτε με στολές είτε δίχως στολές—για να φυλάγουν καλά την ελληνική φυλή και τα ελληνικά τα χώματα. Από τότε που υπάρχει ελληνική φυλή, τη στρατιωτική παράδοση δεν την έχασε και την Άρετη (από τη λέξη Άρης) τη φαντάζονταν ο άρχαιος γεμάτη άντρείουση. Και όσο δεν τη χάνει, την παράδοση αυτή, πάντα θα υπάρχει η φυλή. Μόλις τη χάσει, θα πεθάνει—ή θα γίνει σαν τους Έβραίους.

Οι Έβραίοι, οι τωρινοί και όχι οι άρχαιοι, με τα σαχλά ιδανικά τους και χωρίς όπλα φονικά, πάν να κατακτήσουν την Ευρώπη. Και όμως δεν ξεπάζονται. Τα ιδανικά τους—ο άντιστρατιωτισμός, ο σοσιαλισμός, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η συμπνοιά για κάθε αδυναμία ή άρρώστια, το ίσοπέδωμα των ανθρώπων με τον άποκεφαλισμό των δυνατών—ιδανικά ανθρώπων άπόλεμων δεν μπορούσαν να μην επικρατήσουν τώρα στην Ευρώπη άφου είναι σαχλά.

Ένα προτέρημα όμως έχουν οι Έβραίοι που δεν το έχουν οι Ρωμιοί: Δε στηρίζονται στη φήμη για τις ιδέες των πατέρων τους για να συγκινήσουν

τον κόσμο, παρὰ με τωρινα δημιουργήματά τους, όσο σαχλά και αν είναι, επιβάλλονται.

(Άκολουθεί)

ΙΔΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Έλα να γονατίσουμε
μπρός στο νεογέννητο Χριστό,
κι ως μὴν κρατούμε δώρα σαν τους Μάγους.
—Φτάνει που σὰ λαμπάδες
τὰ κορμιά μας λυώνουνε.—
Χειμώνανθους στο ταπεινό
παχνί του να σκορπίσουμε,
να βάλουμε στο θυματήρι την ψυχὴ μας.
Και τὴν καρδιά μας,
σύνθηνα και προσκέφαλο,
τόλόξανθο κεφάλι του να γείρη.

Γ. ΕΛΕΓΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ο κορακοζώντος—Τι ζητάει—Τὸ άποτέλεσμα.

Ο,ΤΙ έχασε με το ζήτημα του κ. Λαπαθιώτη ο «Στρ. Σύνδεσμος» το ξανακέρδισε με το ζήτημα του Υπουργού κ. Τριανταφυλλάκου κ' έτσι ξαναμπήκε γλήγορα γλήγορα στο ρόλο του μπαμπούλα που μάς είναι τόσο χρήσιμος για τη σημερινή πολιτική μας κατάσταση. Ο «Στρ. Σύνδεσμος» παύοντας τον Υπουργό Τριανταφυλλάκο και τάζοντας, με κάποιο άρθρο του «Χρόνου», πως σιγά σιγά θα πάψει κι άλλα «ρετάρια της ύπαρχουσας Κυβερνήσεως», μάς δείχνει πως, για την ώρα τουλάχιστο, δεν τ'χει σκοπό να διαλυθεί μα θα μείνει στη ζωή, ίσαμε που να βάλει όλα τα πράματα στη θέση τους ή ίσαμε που να πεθάνει από βίαιο θάνατο. Δεν ξέρουμε ά θα γίνει το δεύτερο, και ποτε θα γίνει, μα όσο για το πρώτο μπορούμε να προφητέψουμε πως θάνατο κορακοζώντος, άφου είναι τόσα πράματα που χρειάζεται να μπουνε στη θέση τους και χρειάζεται τόσος και τόσος καιρός για να κανονιστεί το καθένα—αν παραδεχτούμε, εννοείται, για εύκολο πράμα να κανονιστούν τάκανόνιστα.

*

ΟΡΙΣΤΕ, αν αγαπάτε, ποιά πράματα θεωρεί ο «Σύν-

δεσμος», για την ώρα, άκανόνιστα. Τη λίστα την παίρνουμε από το «Χρόνο» της Τρίτης, που είναι το ίδιο σὰ να την παίρνουμε από τον ίδιο το «Σύνδεσμο»:

- 1) Η Δημόσια άσφάλεια, που πρέπει να γίνει, άπράγμα και όχι λίξις κανή» καθώς είναι σήμερα.
- 2) Η Δικαιοσύνη, που πρέπει να άνηρητὴ τον νόμον και την κοινωνικήν ευδαιμονίαν και να μη είναι κλέπτρια και πόρνη, ως είναι πολλάκις σήμερα».
- 3) Η Παιδεία εις το ύψος της σημερινής προόδου (άόριστα και κούφια λόγια αυτά).
- 4) Οι δημόσιοι υπάλληλοι να γίνουν άδρανα του Κράτους άφοσιωμένα εις το πρὸς αυτό και τον πολίτην καθήκον».
- 5) Οι βουλευτές και οι Υπουργοί. «Δεν θέλει ο Έλληνικός λαός πλέον βουλευτές και ύπουργούς λύκους αυτού και του Κράτους, λεηλατούντας εἰς ἴσου τα μεταλλεία και δίδοντας το παράδειγμα της φοβερωτέρας εγκληματικότητος κατά της πατρίδος».
- 6) . . . Μα είναι τόσο πολλά και τόσο δύσκολο να γίνουν όλα ζητάει ο «Σύνδεσμος», ώστε πρέπει να περάσουν χρόνια και χρόνια όσο να δούμε να γίνονται τα μισά ή και λιγότερα απ' αυτά.

Κ' έτσι το Έθνος θάχει για χρόνια το «Σύνδεσμο» στο σβέρκο του.

*

ΚΑΙ το άποτέλεσμα; Άπό γράμμα σεβαστού φίλου που ζει στο Έξωτερικό, ξεσηκώνουμε τον άκόλοθο παράγραφο:

«Όπως ένεργησαν κι άφοί (δηλ. ο Τυπάλδος κ' οι άλλοι αξιωματικοί του ναυτικού) κι ο Ζορμπάς, δεν άνόρθωσαν τίποτα, κατάστρεψαν. Θα περάσουν χρόνια πριν ξαναβελθεί πειθαρχία, δηλ. πριν ξαναγίνει στρατός, γιατί στρατός και πειθαρχία είναι συνώνυμα. Στο μεταξύ το πιο πιθανό είναι πως θα πιάσουν ντουφίκι μεταξύ τους, όπως δα κι' έπιασαν λιγάκι. Άφτά τα στρατιωτικά κινήματα δείχνουν την πιο χειρότερη σαπίλα. Είναι της Νότιας Άμερικης τα συστήματα. Είναι των πολιτικών δουλιά τα πολιτικά, κι' οι αξιωματικοί μοναχά ως πολίτες πρέπει ν' ανακατεύονται, άφου πρώτα παραιτηθούν. Κάθε δική μας επανάσταση εἶταν στρατιωτική, για το αυτό εἶταν άνόνητη και με άλέθρια άποτελέσματα».

Η ιστορία, καθώς βλέπετε, δικαιώνει την άπιστιοδοξία του φωτεινού πατριώτη μας για τα άλέθρια άποτελέσματα της σημερινής επανάστασης. Πολλοί το φοβούμαστε πως θάρθουν και τα πράματα άφου νάν τονε δικαιώσουν.

Να δούμε! Άκόμα δε βγήκαμε από το χάος κ' έτσι, δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε όρισμένα τίποτα.

γλυκότατο, το ζεστότατο αίμα των έχτρων. Άγα πήσανε τις άμέριστες φοράδες και τις ώραιες γυναίκες και τους ώραίους θανάτους. Κι όσο κι αν φεύγουν γοργόνατες οι χαρές, τρέχουνε κι αυτοί πιο φτεροπόδαροι και τις άδράχνουν και τις άναποδογυρίζουνε λιγωμένες και τις φιλούνε άπάνω στο στόμα.

Πήγαινε κ' έρχότανε ο Ορέστης ύστερα μέσα στα μάρμαρα τα ελληνικά—κ' έμοιαζε φτισικό που σέρνεται σ' ένα μεγάλο δάος το μεσημέρι. Πιο νάνος και πιο σπασμένος, έδειχνε μέσα στα μάρμαρα τα σπασμένα κ' αιώνια. Πιο τιποτένιος. Ο! τί ώραία ζωά, έλεγε εξτακικός κυτάζοντας τριγύρω του ο Ορέστης, τί ώραία ζωά οι παναρμόνιοι έφηβοι που στέκονται σφιχτόκορμοι και στενομέτωποι και κυτάζουνε όλυμπια τη Ζωή και το Θάνατο! Στέκεσαι άποκάτω τους κι από το κορμί τους βλο άναδινεται και πέφτει άπάνω σου, σὰ χέρι βαρή, ή πεθυμιά κ' ή προσταγή: «Νάσαι ώραιός, έξυπνος, γερός και πλούσιος!» Και προχωρείς και να! ύψάνεται μπροστά σου γαλήνια κι άνέγγιχτη ή Άφροδίτη. Και νοιώθεις για πρώτη φορά στη ζωή σου το βαθύτατο κ' ιερότατο μυστήριο του γυναικειου κορμιού. Μέσα στον άλαλαγμό των ξε-

ταίπων άντρήκιων πόθων οι γραμμές των μεριών της σιγοπλέκουνε τον ήρμεν ύμνο της ζωής.

Μιά ήδονη δριμυτάτη σαν τον πόνο τρυπούσε πέρα ως πέρα την ψυχή του Ορέστη. Μέσα σε τόσες πορφυρογέννητες ζωές, ή ζωή του κουρέλι φάνταζε σακάτικου ζητιάνου. Σερνότανε. Άπό τις ζωγραφίες στα μάρμαρα κι από τα μάρμαρα στις ζωγραφίες.

— Πόσο γλυκόπιτο αίμα στάζουνε τα στόματα του Μποτικέλη και τί χάρη έξωτικιά έχουνε οι κουκλες του Βελασκάζ και τί ευγενικότητα θλιμένη τα πρόσωπα και τα δάχτυλα του Γκρέκο και πόσο όμορφες σάρκες οι Παναγίες του Ραφαήλου—τόσο όμορφες που νοιώθεις είναι άδύνατο να είναι χριστιανές. Και τα μπράτσα του Προδρόμου του Νταβίντση τί άπαλοσχοσύνη και τί λάγνες ώρμότητες χουδαίων ροδάκηνων! Όλο του το σώμα λες κ' είναι ζυμωμένο από μέλι άγριο κι αν το άγγίσεις λίγο θ' άποβουλιάσει μέσα του βλο σου το χέρι. Όχι, δεν είναι ο άσκημος Βαφτιστής της έρήμου που βουά και δεν τον άκούει κανένας, είναι ο χλωμός από τον πόθο της άμαρτίας Άγαπητικός της γλυκοκρέβατης Σαλώμης.

α—Ίωχαναάν, φλογισμένος μ' έρωτα είμαι για

το κορμί σου! Το κορμί σου είναι λευκό σαν τα κρνα των κοιλάδων που δεν τα θέρισε ποτέ ο θεριστής. Τα ρόδα που άνθοουνε στον κήπο της βασίλισσας της Άραβίας δεν είναι τόσο λευκά σαν το κορμί σου. Ούτε τα ρόδα που άνθοουνε στον κήπο της βασίλισσας της Άραβίας, το μυρωμένο κήπο με τ' άρώματα της βασίλισσας της Άραβίας, ούτε τα πόδια της χαρρυγής όταν φεγγοπεζεύουν άπάνω στα φύλλα, ούτε το στήθος της σελήνης όταν πλαγιάζει άπάνω στην θάλασσα το στήθος. Δεν είναι τίποτα στον κόσμο τόσο λευκό σαν το κορμί σου. Άσε με ν' άγγίξω το κορμί σου...»

Κι ο Ορέστης δεν μπορούσε να ξεκολλήσει τα μάτια του άποπάνω του.

(Άκολουθεί)

